

Nationaal Archief
*Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap*

Nummer archiefinventaris: 2.24.11

Inventaris van het fotoarchief Rijkswaterstaat, 1865- 1910 (1918)

Hans Rooseboom
Henny van Schie

Nationaal Archief, Den Haag (c) 2008

This finding aid is written in Dutch.

I N H O U D S O P G A V E

Beschrijving van het archief.....	5
Aanwijzingen voor de gebruiker.....	6
Openbaarheidsbeperkingen.....	6
Beperkingen aan het gebruik.....	6
Materiële beperkingen.....	6
Aanvraaginstructie.....	6
Citeerinstructie.....	6
Archiefvorming.....	7
Geschiedenis van de archiefvormer.....	7
Geschiedenis van het archiefbeheer.....	8
De verwerving van het archief.....	8
Inhoud en structuur van het archief.....	9
Inhoud.....	9
Selectie en vernietiging.....	9
Aanvullingen.....	9
Verantwoording van de bewerking.....	9
Ordering van het archief.....	10
Verwant materiaal.....	11
Beschikbaarheid van kopieën.....	11
Afgescheiden archiefmateriaal.....	11
Verwante archieven.....	11
Publicaties.....	11
Beschrijving van de series en archiefbestanddelen.....	13
De fotocollectie is gedigitaliseerd en is via het internet in de beeldbank van het Nationaal Archief te raadplegen.	13

BESCHRIJVING VAN HET ARCHIEF

Naam archiefblok:

Fotocollectie Rijkswaterstaat, -positieven

Periode:

ca. 1860-1920
merendeel 1865-1910

Archiefbloknummer:

8003

Omvang:

5,75 meter; 887 inventarisnummers

Taal van het archiefmateriaal:

Het merendeel der bijschriften is in het Nederlands.

Soort archiefmateriaal:

Afdrukken van foto's (positieven) op papier.

Archiefbewaarplaats:

Nationaal Archief, Den Haag

Archiefvormers:

Ministerie van Binnenlandse Zaken, 3e afdeling Waterstaat, 1856-1877
Ministerie van Waterstaat, Handel en Nijverheid, Afdeling Waterstaat (A / I), 1877-1906
Ministerie van Waterstaat, Afdeling Waterstaat, 1906-1930

Samenvatting van de inhoud van het archief:

Het fotoarchief bevat foto's uit de jaren circa 1865-1910, vervaardigd in opdracht van Rijkswaterstaat en van de Dienst tot aanleg van Staatsspoorwegen. Ze brengen vooral de aanleg van bruggen, sluizen, zeeweringen, kanalen in beeld.

Aanwijzingen voor de gebruiker

OPENBAARHEIDSBEPERKINGEN

Volledig openbaar

BEPERKINGEN AAN HET GEBRUIK

Reproductie van originele bescheiden uit dit archief is, behoudens de algemene regels die gelden voor het kopiëren van stukken, niet aan beperkingen onderhevig. Er zijn geen beperkingen krachtens het auteursrecht.

MATERIËLE BEPERKINGEN

Afdrukken van foto's (positieven) op papier. Onder de afdruktechnieken: albuminedrukken, lichtdrukken en ontwikkelgelatine-zilverdrukken.

AANVRAAGINSTRUCTIE

Openbare archiefstukken kunnen online worden aangevraagd en gereserveerd. U kunt dit ook via de terminals in de studiezaal van het Nationaal Archief doen. Om te kunnen reserveren dient u de volgende stappen te volgen:

1. U maakt een profiel aan op www.gahetna.nl, en logt vervolgens in;
2. Via de archiefinventaris (alleen de beschrijvingen met **rode** nummers) selecteert u het gewenste archiefstuk door op de knop '**Reserveren**' te klikken;
3. In het volgende scherm geeft u aan op welke dag u het archiefstuk wilt inzien;
4. Indien u zich bevindt in de studiezaal en een tafelnummer heeft ontvangen kunt u dit nummer vermelden. Als u geen tafelnummer heeft kunt u tafelnummer 777 laten staan;
5. Vervolgens bevestigt u uw reservering door deze te versturen.

CITEERINSTRUCTIE

Bij het citeren in annotatie en verantwoording dient het archief tenminste éénmaal volledig en zonder afkortingen te worden vermeld. Daarna kan worden volstaan met verkorte aanhaling.

VOLLEDIG:

Nationaal Archief, Den Haag, Fotocollectie Rijkswaterstaat, nummer toegang 2.24.11, inventarisnummer ...

VERKORT:

NL-HaNA, Fotocollectie Rijkswaterstaat, 2.24.11, inv.nr. ...

Archiefvorming

GESCHIEDENIS VAN DE ARCHIEFVORMER

De zorg voor de 'waterstaat', de fysieke bescherming van het land tegen het water (de zgn. natte waterstaat), is een taak van de rijksoverheid. Tot 1877 was de minister van Binnenlandse Zaken daarmee belast. In november 1877 werd deze taak opgedragen aan de minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid tot 1906, waarna de minister van Waterstaat met deze zorg belast was. De eigenlijke werkzaamheden werden uitgevoerd door de dienst van Rijkswaterstaat. De werkzaamheden bestonden uit de bouw en het onderhoud van zeeweringen, rivierdijken, kanalen, sluizen, havens en droogmakerijen en inpolderingen. De aanleg en onderhoud van wegen, bruggen en spoorwegen (de droge waterstaat) was eveneens aan deze dienst opgedragen, zij het dat in de periode 1860-1893 voor de spoorwegaanleg een specialistische bouwdienst heeft gefunctioneerd: de Algemene dienst tot aanleg van Staatsspoorwegen.

Rijkswaterstaat was in de 19de eeuw een belangrijke opdrachtgever voor het maken van foto's van de voortgang van de aanleg van dergelijke grote openbare werken. In veel gevallen zijn er series foto's gemaakt die de verschillende bouwstadia documenteren. De eerste foto's zijn gemaakt door de Dienst tot aanleg van Staatsspoorwegen. Deze foto's werden zeer gewaardeerd en geschikt geacht voor het technisch onderwijs aan de Polytechnische School (de huidige Technische Universiteit) te Delft. In april 1869 heeft de minister van Binnenlandse Zaken aan de hoofdingenieurs van Rijkswaterstaat de opdracht gegeven om *"van de meest belangrijke waterstaatswerken fotografische voorstellingen, zooveel na de verschillende en meest belangrijke fasen van uitvoering, als na de voltooying"* te doen vervaardigen. Daartoe moesten zij *"bij het ontwerpen van bestekken van werken, die daartoe naar Uw [hun] oordeel in aanmerking zouden komen, de levering van een zeker aantal photographien, op vaste tijdstippen der uitvoering, voor den aannemer verbindend [...] stellen"*¹. Van deze foto's moesten drie exemplaren worden toegezonden naar het ministerie en één exemplaar naar de directeur van de Polytechnische school te Delft. Ook aan de directie van de Amsterdamsche Kanaalmaatschappij, welke het Noordzeekanaal aan het bouwen was, werd gevraagd foto's te laten maken van de voortgang van de bouw van dat kanaal.

Zo is in het bestek tot het maken van een ijzeren draaibrug over de Willemsvaart in de Centraal Spoorweg van Utrecht naar Zwolle², in art. 18 (par. 42) de bepaling opgenomen: *"De aannemer levert op twee door de directie te bepalen tijdstippen tien stel photographien van den stand van het werk, te vervaardigen door een door de directie aan te wijzen fotograaf. De grootte der photographien moet minstens zijn 33 bij 26 c.M."*. In vele andere bestekken, maar lang niet in alle, zijn vergelijkbare bepalingen opgenomen.

De opdrachten zijn in veel gevallen aan lokale fotografen gegund. Pieter Oosterhuis (1816-1885) was de enige die op vele uiteenlopende locaties (min of meer door het hele land) gewerkt heeft. Hij was bij uitstek specialist op dit gebied; bijna eenderde van de foto's is door hem gemaakt (en/of door zijn zoon Gustaaf, die het bedrijf onder de naam van zijn vader voortzette na diens dood). In een aantal gevallen zijn de foto's gemaakt door buitenlandse fotografen (Edmond Fierlants en Charles D'Hoy uit België en J.H. Schönscheidt uit Duitsland).

1 Circulaire van 3 april 1869, no. 221 3e Afd. Waterstaat aan de hoofdingenieurs van de Waterstaat, in: NL-HaNA, BiZa / Waterstaat, 2.04.07, inv.nr. 2522.

2 Bestek 136, dienstjaar 1870, in: NL-HaNA, BiZa / Waterstaat, 2.04.07, inv.nr. 5885.

GESCHIEDENIS VAN HET ARCHIEFBEHEER

De foto's zijn door de uitvoerende bouwdiensten van Rijkswaterstaat en van de Dienst tot aanleg van Staatsspoorwegen toegezonden. Daar zijn ze, ongetwijfeld na bewonderd te zijn door de minister en zijn hoofdambtenaren, opgeborgen in het kaarten- en tekeningenarchief van het ministerie.

DE VERWERVING VAN HET ARCHIEF

De collectie foto's zijn in 1959, als onderdeel van een aanvulling op het kaarten- en tekeningenarchief van het Ministerie van Verkeer en Waterstaat, aan het Algemeen Rijksarchief (Nationaal Archief) overgedragen³.

Overbrenging van een overheidsarchief

---

3 Verklaring van overbrenging, B-archief van het Algemeen Rijksarchief, 1959 B 242.

Inhoud en structuur van het archief

INHOUD

Het fotoarchief bestaat uit circa 1400 foto's uit de jaren 1865-1918, afkomstig van het Ministerie van Waterstaat en voorgangers. Ze brengen vooral de aanleg van bruggen, sluizen, zeeweringen, kanalen e.d. in beeld.

Deze 'ingenieursfoto's' behoren tot de beste die in Nederland in de 19de eeuw zijn gemaakt. De meeste fotografen verdienden hun brood met portretten; daarvan zijn er miljoenen gemaakt - zonder veel variatie. De esthetische kwaliteiten van deze foto's van bouwwerken zijn veel groter; de composities zijn ingenieuzer en de bouwwerken zijn vaak op monumentale wijze in beeld gebracht.

Van diverse foto's zijn drie exemplaren aanwezig, terwijl er steeds maar één in de beeldbank is opgenomen. Het totale aantal aanwezige foto's ligt daardoor hoger dan de 878 die op de beeldbank staan. Het totaal komt op 1374 plus een onbekend aantal in een van de vroegere portefeuilles. De fotonummers 737 t/m 748 ontbreken zowel in de dozen als in de beeldbank en lijken dus niet te zijn toegekend. Het hoogste nummer is 887.

Tussen de foto's zit een klein aantal (chromo)litho's, betreffende de aanleg van het Noordzeekanaal (inv.nrs. 545, 546, 813 t/m 818).

De foto's zijn in het algemeen nauwkeurig en uitgebreid beschreven op de kartons en vaak gedateerd tot op de dag nauwkeurig. Daarin onderscheiden deze bouwkundefoto's zich van veel andere. De beschrijvingen en dateringen zijn niet volledig overgenomen in de beeldbank.

SELECTIE EN Vernietiging

Van de foto's is niets vernietigd; ook de dubbele exemplaren zijn in verband met de ouderdom niet verwijderd.

AANVULLINGEN

Bij de Hoofddirectie van Rijkswaterstaat berust nog een collectie foto's. Het tijdstip van overbrenging hiervan staat nog niet vast.

VERANTWOORDING VAN DE BEWERKING

Na de overdracht in 1959 is aanvankelijk niets met het materiaal gedaan. Er was bij de overdracht geen lijst meegeleverd, waardoor zowel de tekeningen, als de foto's moeilijk vindbaar waren. Ruimtegebruik in het oude gebouw van het Algemeen Rijksarchief aan het Bleijenburg leidde ertoe dat de collectie foto's met de kaarten en tekeningen naar een hulpdepot aan het Westeinde in Den Haag werd overgebracht. Eerst in 1970 kwam een summier beschrijving van het kaarten- en fotomateriaal gereed⁴. In 1973 werd het hulpdepot aan het Westeinde opgeheven, waarbij de collectie naar het hulpdepot van de Rijksarchiefdienst in Schaarsbergen werd overgebracht. In 1980, na het gereedkomen van het archiefgebouw aan de Prins Willem Alexanderhof, is het materiaal in beheer gekomen van de Kaartenafdeling van het Algemeen Rijksarchief onder het kenmerk WCAP-W.

---

4 J. Emmen, *Inventaris van Waterstaatskaarten die in het Westeinde liggen*, Den Haag 1970

Nadat het gehele kaarten- en tekeningenarchief van Waterstaat in de jaren 1995-1997 door de CAS te Winschoten was geordend en beschreven, is in de jaren 1997-1998 het fotoarchief bewerkt⁵. Daartoe zijn de foto's, eerst voorgeordend op formaat. De gehele collectie is vervolgens in lage resolutie gedigitaliseerd. Op basis van de gegevens, voor of achter op de foto's vermeld, zijn beschrijvingen ingevoerd in een MSAccess-database. De ca. 1400 foto's bleek toen 878 verschillende opnamen te bevatten, de rest bestond uit dubbele exemplaren.

ORDENING VAN HET ARCHIEF

De huidige ordening is primair op formaat, secundair op volgorde van de oude inventarislijst uit 1970.

---

5 Projectconvenant g6.094 in: Objectdossier NA 2001-905.

Verwant materiaal

BESCHIKBAARHEID VAN KOPIEËN

De fotocollectie is gedigitaliseerd en is via het internet in de [beeldbank van het Nationaal Archief](#) te raadplegen.

AFGESCEIDEN ARCHIEFMATERIAAL

De aanvankelijk in het fotoarchief aanwezige foto's betreffende het Binnenhof in Den Haag zijn op een onbekend tijdstip overgebracht naar het tekeningen- en fotoarchief van de Rijksgebouwendienst⁶. Tijdens de bewerking door de CAS in 1997-1998 zijn een aantal litho's van Jan Toorop afgescheiden, omdat ze niet tot het fotoarchief behoren. Hoe ze daarin terecht gekomen zijn, is niet bekend. Ze zijn opgenomen in de collectie Aanwinsten⁷.

VERWANTE ARCHIEVEN

Doorgaans werden de foto's in een oplage van 25 of 40 afgedrukt. De foto's werden geleverd aan de ingenieurs van Waterstaat, die ze vervolgens verdeelden onder hun collega's en onder andere belangstellenden en belanghebbenden (gemeentebesturen). Zo zijn er vele exemplaren in andere collecties - Koninklijk Huisarchief, Rijksmuseum, Rijksdienst voor de Monumentenzorg, diverse gemeente- en rijksarchieven - terecht gekomen. De Rijkswaterstaat-collectie van het Nationaal Archief is niet geheel compleet⁸. In de collecties elders zullen dus foto's aanwezig zijn die hier ontbreken.

De volgende archieven bevatten de bestekken, tekeningen en correspondentie van het Ministerie van Waterstaat:

- 2.04.07, Ministerie van Binnenlandse Zaken: Afdeling Waterstaat, 1814-1877;
- 2.16.01, Ministerie van Waterstaat, Handel en Nijverheid: Afdeling Waterstaat A, Afdeling Waterstaat I, (1822) 1878-1905 (1926);
- 2.16.05, Ministerie van Waterstaat: Afdeling Waterstaat A, Afdeling Waterstaat T, 1906-1929;
- 2.16.07, Inspecteurs van de Waterstaat, 1849-1930;

De in deze archieven aanwezige documenten kunnen nadere toelichting bevatten bij de foto's in het fotoarchief. In de series "bestekken" zijn beschrijvingen te vinden van de gefotografeerde werken, veelal met tekeningen.

De Hoofddirectie van Rijkswaterstaat beschikt over een collectie gelijksoortige waterstaatsfoto's.

PUBLICATIES

Hans Rooseboom, *De schaduw van de fotograaf. Positie en status van een nieuw beroep, 1839-1889*, Leiden 2008;

Eric Berkers, *Technocraten en bureaucraten : ontwikkeling van organisatie en personeel van de Rijkswaterstaat*, Zaltbommel 2002;

6 NL-HaNA, RGD / Tekening Rijksgebouwen, 4.RGD, inv.nrs. 1629-1636.

7 NL-HaNA, Aanwinsten Kaarten en Tekeningen, 4.AANW, inv.nr. 1655.

8 Dat blijkt uit een steekproef gedaan met de foto's van Pieter Oosterhuis, vermeld in een aantal appendici in Anneke van Veen, *Pieter Oosterhuis (1816-1885)*, Amsterdam 1993, p. 110 e.v.: niet alle series blijken compleet aanwezig.

A. Bosch en W. van der Ham, *Twee eeuwen Rijkswaterstaat : 1798-1998*, Zaltbommel 1998;
Anneke van Veen, *Pieter Oosterhuis [1816-1885]*, Amsterdam 1993.

BESCHRIJVING VAN DE SERIES EN ARCHIEFBESTANDELEN

**DE FOTOCOLLECTIE IS GEDIGITALISEERD EN IS VIA HET INTERNET IN DE
[BEELDBANK VAN HET NATIONAAL ARCHIEF](#) TE RAADPLEGEN.**

Zie: [beeldbank van het Nationaal Archief](#)

- 1** Zeeweringen, fotonummers: 1-13
1908
- 2** Zeeweringen, fotonummers: 14-23
1908
- 3** Zeeweringen, fotonummers: 24-30
1908
- 4** Visserijhaven, Velsen, fotonummers: 31-35
1916-1918
- 5** Noordzeekanaal, opening, fotonummers: 36-43
1876
- 6** Noordzeekanaal, fotonummers: 44-49
1916-1917
- 7** Haven Delfzijl, fotonummers: 50-53
1902-1904
- 8** Haven Delfzijl, fotonummers: 54-56
1902-1904
- 9** Wereldtentoonstelling Amsterdam, bouwwerken, fotonummers: 57-67
1895
- 10** Wereldtentoonstelling Amsterdam, bouwwerken, fotonummers: 68-81
1895
- 11** Wereldtentoonstelling Amsterdam, bouwwerken, fotonummers: 82-92
1895
- 12** Sluizen in Drenthe, fotonummers: 93-107
1874-1881
- 13** Zeeland, Zuid-Beveland en Gelderland, Loenen, fotonummers: 108-113
1874
- 13** Aanleg Veldhuizer Spreng, fotonummers: 114-115
1869

-
- 14** Vaarweg van Zwolle naar zee, fotonummers: 116-119
1877-1878
- 15** Vaarweg van Zwolle naar zee. Willemsvaart, fotonummers: 121-130
1871-1873
- 15** Apeldoorns kanaal, fotonummers: 131-132
1873-1880
- 16** Havenwerken te Harlingen, fotonummers: 133-147
1872-1876
- 17** Havenwerken te Harlingen, fotonummers: 149-153
1911-1912
- 18** Droogmaking Prins Alexanderpolder, fotonummers: 154-169
1868-1872
- 18** Sluis te Meijel, fotonummers: 170-171
1884
- 18** Schutsluis Willem I, fotonummers: 172-174
1865-1868
- 19** Hoek van Holland, fotonummers: 175-180
1871
- 20** Maas in Limburg. Overstromingen, fotonummers: 181-190
1882-1883
- 20** Maas bij Heusden. Rotterdam Waterweg, fotonummers: 191-195
1872-1914
- 21** Maas bij Heusden. Rotterdam Waterweg, fotonummers: 196-202
1872-1914
- 22** Maas bij Heusden. Rotterdam Waterweg, fotonummers: 203-209
1894-1904
- 22** Spoorbrug bij Vleuten, fotonummers: 210-212
1891
- 23** Spoorbrug bij Vleuten en Weesp, fotonummers: 213-220
1889-1890
- 24** Spoorbrug bij Vleuten en Weesp, fotonummers: 221-231
1887-1891
- 25** Brug bij Spijkenisse, fotonummers: 232-233
1900

-
- 26** Brug bij Spijkenisse, fotonummers: 234-236
1900-1901
- 27** Brug bij Spijkenisse, fotonummers: 237-240
1901
- 28** Syphon bij Zeeburg. Sluis bij St. Antoniedijk, fotonummers: 241-247
1887-1889
- 29** Syphon bij Zeeburg. Sluis bij St. Antoniedijk, fotonummers: 248-252
1889
- 30** Syphon bij Zeeburg. Sluis bij St. Antoniedijk, fotonummers: 253-259
1889-1890
- 31** Syphon bij Zeeburg. Sluis bij St. Antoniedijk, fotonummers: 260-268
1890-1892
- 32** Sluis bij Nieuwe Statenzijl, fotonummers: 269-271
1877
- 33** Sluis bij Nieuwe Statenzijl, fotonummers: 272-278
1876-1878
- 34** Sluis bij Nieuwe Statenzijl, fotonummers: 279-286
1907-1908
- 35** Sluis bij Nieuwe Statenzijl, fotonummers: 287-295
1875-1900
- 36** Sluis te IJmuiden, fotonummers: 296-300
1891
- 37** Sluis te IJmuiden, fotonummers: 301-304
1891
- 38** Sluis te IJmuiden, fotonummers: 305-309
1892-1893
- 39** Sluis te IJmuiden, fotonummers: 310-315
1893-1894
- 40** Merwedekanaal benoorden Utrecht, fotonummers: 316-322
1885-1890
- 41** Merwedekanaal benoorden Utrecht, fotonummers: 323-329
1890-1893
- 42** Merwedekanaal in Zuid-Holland en benoorden Utrecht, fotonummers: 330-339
1887-1890

-
- 43** Merwedekanaal in Zuid-Holland en benoorden Utrecht, fotonummers: 340-346
1887-1890
- 44** Merwedekanaal, schutsluis bewesten Utrecht, fotonummers: 347-354
1885-1890
- 45** Merwedekanaal, schutsluis bewesten Utrecht, fotonummers: 355-359
1904
- 46** Merwedekanaal, schutsluis bewesten Utrecht, fotonummers: 359-362
1905
- 47** Merwedekanaal, schutsluis bewesten Utrecht, fotonummers: 363-367
1905
- 48** Système de halage funiculaire. Installation faite sur les canaux de St. Maur & St. Maurice., fotonummers: 368-387
1888
- 49** Système de halage funiculaire. Installation faite sur les canaux de St. Maur & St. Maurice., fotonummers: 388-393
1888
- 50** Brug bij Spijkenisse, fotonummers: 395-398
1902
- 51** Brug bij Spijkenisse, fotonummers: 399-402
1904
- 51** Sluis bij Gouda, fotonummers: 403-404
1884
- 52** Merwedekanaal bewesten van Utrecht, fotonummers: 406-414
1886-1888
- 53** Sluizenbouw, fotonummers: 415-419
1865-1870
- 54** Noordzeekanaal IJmuiden, Amsterdam, fotonummers: 420-431
1865-1870
- 54** Zuid-Willemsvaart, Maastricht, fotonummers: 432-434
1865-1870
- 55** Spoorbrug bij Zwolle, fotonummers: 435-444
1869-1971
- 55** Diversen, fotonummers: 444-445
1865-1870

-
- 55** Brug in aanbouw bij Zutphen, fotonummers: 447-451
1865-1870
- 56** Schutsluis Willem I, fotonummers: 452-460
1865-1868
- 56** Dordrecht, fotonummers: 461-463
1866-1868
- 56** Kanaal door Zuid-Beveland, fotonummers: 464-466
1869
- 57** Noordzeekanaal, fotonummers: 467-468
1872-1875
- 57** Spoorbrug bij Moerdijk, fotonummers: 470-479
1865-1870
- 58** Spoorbrug bij Culemborg, fotonummers: 480-485
1865-1868
- 58** Spoorbrug bij Den Bosch, fotonummers: 486-494
1868-1871
- 58** Nieuwe Waterweg, fotonummers: 495-506
1868-1873
- 60** Haven harlingen, fotonummers: 507-510
1871-1872
- 60** Spoorbrug bij Zaltbommel, fotonummers: 511-519
1866-1871
- 61** Diversen, fotonummers: 520-531
1866-1891
- 62** Diversen, fotonummers: 532-544
1871-1911
- 63** Noordzeekanaal, fotonummers: 543-548
1875-1891
- 64** Noordzeekanaal, fotonummers: 549-568
1869-1903
- 65** Spoorbrug bij Zaandam, fotonummers: 569-570
1906-1907
- 66** Spoorbrug bij Zaandam, fotonummers: 571
1906

-
- 67** Diversen, fotonummers: 572-581
1871-1909
- 68** Diversen, fotonummers: 582-586
1865-1870
- 69** Diversen, fotonummers: 587-600
1871-1888
- 70** Diversen, fotonummers: 601-612
1865-1870
- 71** Spoorbrug bij Moerdijk, fotonummers: 613-626
1870-1872
- 72** Spoorbrug bij Zaltbommel, fotonummers: 627-632
1860-1870
- 72** Spoorbrug bij Hedel, fotonummers: 633-640
1868-1871
- 72** Spoorbrug bij Dordrecht, fotonummers: 641-644
1866-1868
- 72** Spoorbrug bij Venlo, fotonummers: 645-646
1866
- 73** Spoorbrug bij Venlo, fotonummers: 647-652
1866
- 73** Spoorbrug bij Culemborg, fotonummers: 653-658
1865-1867
- 73** Spoorbrug bij Zutphen, fotonummers: 659-664
1876
- 74** Merwedekanaal in Zuid-Holland, fotonummers: 665-669
1887-1893
- 75** Merwedekanaal in Zuid-Holland, fotonummers: 670-680
1887-1888
- 76** Merwedekanaal in Zuid-Holland, fotonummers: 681-689
1887-1893
- 77** Merwedekanaal in Zuid-Holland, fotonummers: 690-698
1889-1892
- 78** Diversen, fotonummers: 699-707
1865-1907

-
- 79** Schutsluis Nieuwesluis, fotonummers: 708-711
1910
- 79** Merwedekanaal ten zuiden van Utrecht, fotonummers: 712-716
1884-1889
- 80** Merwedekanaal ten zuiden van Utrecht, fotonummers: 717-725
1884-1886
- 81** Merwedekanaal ten zuiden van Utrecht, fotonummers: 726-734
1884-1885
- 82** Merwedekanaal ten zuiden van Utrecht, fotonummers: 735-736
1888
- 83** Kanaal van Gent naar Terneuzen, fotonummers: 749-752
1908
- 84** Kanaal van Gent naar Terneuzen, fotonummers: 753-755
1908-1909
- 85** Kanaal van Gent naar Terneuzen, fotonummers: 756-758
1909-1910
- 86** Kanaal van Gent naar Terneuzen, fotonummers: 759-763
1910
- 87** Kanaal van Gent naar Terneuzen, fotonummers: 764-767
1906
- 88** Kanaal van Gent naar Terneuzen, fotonummers: 768-772
1906-1907
- 89** Kanaal van Gent naar Terneuzen, fotonummers: 773-776
1906
- 90** Kanaal van Gent naar Terneuzen, fotonummers: 777-781
1906-1907
- 91** Kanaal van Gent naar Terneuzen, fotonummers: 782-786
1906-1907
- 92** Kanaal van Gent naar Terneuzen, fotonummers: 787-791
1906-1907
- 93** Kanaal van Gent naar Terneuzen, fotonummers: 792-794
1906-1907
- 94** Kanaal van Gent naar Terneuzen, fotonummers: 795-796
1906-1907

-
- 95** Kanaal van Gent naar Terneuzen, fotonummers: 797-798
1906-1907
- 96** Kanaal van Gent naar Terneuzen, fotonummers: 799-801
1906-1907
- 97** Kanaal van Gent naar Terneuzen, fotonummers: 802-804
1906-1907
- 98** Kanaal van Gent naar Terneuzen, fotonummers: 805-806
1906
- 99** Noordzeekanaal, fotonummers: 807-818
1870-1875
- 100** Kanaal van Gent naar Terneuzen, fotonummers: 819-823
1904-1905
- 101** Kanaal van Gent naar Terneuzen, fotonummers: 824-827
1905
- 102** Kanaal van Gent naar Terneuzen, fotonummers: 828-832
1905
- 103** Kanaal van Gent naar Terneuzen, fotonummers: 833-837
1905
- 104** Kanaal van Gent naar Terneuzen, fotonummers: 838-841
1904-1905
- 105** Kanaal van Gent naar Terneuzen, fotonummers: 842-847
1904-1905
- 106** Kanaal van Gent naar Terneuzen, fotonummers: 848-853
1905
- 107** Kanaal van Gent naar Terneuzen, fotonummers: 854-856
1905
- 108** Kanaal van Gent naar Terneuzen, fotonummers: 857-859
1904
- 109** Kanaal van Gent naar Terneuzen, fotonummers: 860-863
1904-1905
- 110** Kanaal van Gent naar Terneuzen, fotonummers: 864-872
1882-1883
- 111** Kanaal van Gent naar Terneuzen, fotonummers: 873-875
1901-1902

- 112** Kanaal van Gent naar Terneuzen, fotonummers: 876-877
1902
- 113** Kanaal van Gent naar Terneuzen, fotonummers: 878-879
1902-1903
- 114** Kanaal van Gent naar Terneuzen, fotonummers: 880-882
1903
- 115** Kanaal van Gent naar Terneuzen, fotonummers: 883-884
1903
- 116** Kanaal van Gent naar Terneuzen, fotonummers: 885-887
1902-1910